

А. Я. Павляк

Івано-Франківський національний медичний університет

ДОСВІД ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ З ВИКОРИСТАННЯМ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ УМІНЬ У МАЙБУТНІХ МЕДИЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ

A. Ya. Pavliak

Ivano-Frankivsk National Medical University

INTERACTIVE METHODS OF PROFESSIONAL SKILLS DURING A PRACTICAL LESSON FOR FUTURE MEDICAL STAFF

Мета роботи – узагальнити досвід використання різних інтерактивних форм навчання на практичному занятті і провести оцінку методики формування професійних умінь у майбутніх медичних працівників для більш широкого впровадження її в навчальний процес.

Основна частина. В роботі висвітлено досвід використання на практичному занятті різних інтерактивних інноваційних технологій, таких, як дискусійне проблемне ситуаційне навчання, рольова ділова гра, мультимедійні інтерактивні технології, клінічний розбір, робота біля ліжка хворого. Проведена оцінка ефективності методики формування професійних умінь у майбутніх медичних працівників, яка складається з 6 етапів.

Висновки. Використання інтерактивних методів навчання на практичному занятті дозволяє одночасно вирішити ряд завдань і відповідає сучасним вимогам до навчального процесу. Описана методика формування професійних умінь забезпечує достатній рівень засвоєння студентами практичних навичок і може бути рекомендована для широкого впровадження в навчальний процес.

Ключові слова: інтерактивні методи навчання; методика формування професійних умінь.

The aim of the work – to generalize the experience of applying various interactive forms of study in practical lessons and to estimate the methods of the medical staff professional skills development for its extended usage in education.

The main body. The research work deals with the experience of applying various interactive innovative technologies, such as problem-situation learning, role play, multimedia interactive technologies, clinical analysis, case study, in the practical lesson. The efficiency of the methods of professional skills development in the future medical staff, consisting of 6 points, has been estimated.

Conclusions. Applying the interactive methods of teaching at the practical lesson allows solving the range of tasks and correlates with the contemporary demands of the educational process. The described methods of the professional skills development provide the sufficient level of cultivating the students' practical skills and can be recommended for the extended usage in teaching.

Key words: interactive methods of teaching; methods of professional skills development.

Вступ. Невпинно зростаюча конкуренція на ринку праці диктує пошук шляхів постійного вдосконалення підготовки майбутнього медичного працівника на практичному занятті. Для забезпечення ефективної педагогічної діяльності постійно вдосконалюються різноманітні інноваційні педагогічні технології, методи навчання [1, 2]. Серед них широко обговорюються і впроваджуються в практику новітні інтерактивні методики, які б забезпечували одночасно вирішення кількох завдань, таких, як здобуття професійних практичних умінь і навичок, покращення комунікативних умінь і навичок, а також забезпечували б виконання ви-

ховного завдання [3–5]. Дуже важливим є здобуття студентом основних умінь і практичних навичок, які в майбутньому він буде постійно застосовувати у своїй професійній діяльності. Практичне заняття виступає ключовим етапом підготовки медичного працівника в освоєнні таких практичних навичок.

Мета роботи – узагальнити досвід використання різних інтерактивних форм навчання на практичному занятті і провести оцінку методики формування професійних умінь у майбутніх медичних працівників для більш широкого впровадження її в навчальний процес.

Основна частина. Основним напрямками роботи і завданнями для викладача на практичному

занятті є: активізувати і мотивувати творчу роботу студентів протягом практичного заняття; набуті студентами теоретичні знання пов'язати з практичною діяльністю; врахувати індивідуальні особливості і здібності кожного студента; забезпечити самостійність виконання кожним студентом практичного навичку; розвивати клінічне мислення кожного студента; добиватися засвоєння студентами основних умінь і навичок теми.

Студент у процесі підготовки проходить такі стадії навчання, як: неусвідомлена або усвідомлена некомпетентність – коли студент не знає, чого саме він не знає, або ж знає, чого саме він не знає; усвідомлена компетентність – коли студент знає і вчиться застосовувати ці теоретичні знання на практиці і неусвідомлена компетентність – коли студент довів свої вміння і навички до автоматизму, а також може навчити інших. У процесі практичного заняття ми використовуємо такі методи навчання, як: словесні – це розповідь, бесіда, дискусія; наглядні – ілюстрація, демонстрація вмінь, навичок як самим викладачем, так і з використанням наочного паперового, стендового матеріалу, а також мультимедійних комп'ютерних технологій, демонстраційних відеофільмів; практичні – відпрацювання елементів практичного навичку, маніпуляції; активні – аналіз конкретних клінічних ситуацій із використанням рольової гри; інтерактивні – включають діалогове навчання між студентом і викладачами і між самими студентами в процесі досягнення поставлених цілей. Для реалізації цих методів навчання використовуємо як групове навчання, основна мета якого подати загальну базову інформацію, провести обмін досвідом, а також індивідуальне навчання з кожним студентом, яке дозволяє розвинути в ньому самостійність, творчість, відповідальність і компетентність.

У своїй практичній педагогічній діяльності ми широко використовуємо на практичному занятті такі інтерактивні інноваційні технології:

1. Дискусійне проблемне і ситуаційне навчання – використовуємо для аналізу проблемних, спірних ситуацій, коли потрібно вибрати одну правильну тактику, дати одну правильну відповідь. В ході такого навчання студент вчиться правильно проаналізувати ситуацію, самостійно побачити і сформулювати проблему, прийняти правильну тактику і провести правильні дії для її вирішення. Ставлячи перед студентом проблемне ситуаційне завдання, ми розвиваємо у нього клінічне самостійне мислення.

2. Ділові рольові ігри (метод випадків і ситуацій) – метод, який дозволяє змодельовати ситуації, максимально наближені до реальних. Як правило, рольову гру моделюємо у форматі “медичний працівник – пацієнт”, “медичний працівник – потерпілий”. Під час рольової практичної ситуації студент здобути теоретичні знання втілює в практичній діяльності. Дане навчання розвиває індивідуальні творчі здібності студента, вчить його правильно реагувати, самостійно оцінювати і вирішувати критичні ситуаційні задачі, з якими він буде стикатися у своїй професійній діяльності, розвиває комунікативні і професійні навички.

3. Інтерактивні методики навчання з використанням комп'ютерних технологій. Використовуємо навчальні майстер-класи, тренінгові демонстраційні відеофільми з відпрацюванням практичних навичок, алгоритмами надання невідкладної першої медичної допомоги. Також застосовуємо мультимедійні комп'ютерні технології для моделювання тематичної проблемної, дискусійної ситуації, метою яких є розвинути в студента мотивацію до пошуку, проведення самостійного аналізу й оцінки ситуації, вирішення складних клінічних завдань.

4. Клінічний розбір. Відповідно до теми підбираємо дискусійні неоднозначні клінічні випадки з практики, проводимо їх детальний розбір, де акцентуємо увагу на всіх етапах постановки діагнозу, ролі анамнестичних даних, детально зупиняємося на об'єктивних методах обстеження хворого, розглядаємо результати додаткових лабораторних, інструментальних, рентгенологічних, ендоскопічних, комп'ютерних методів обстеження, висновки суміжних спеціалістів. Ретельно проводимо диференційну діагностику з подібними захворюваннями. Обговорюємо перебіг і тактику ведення даного конкретного хворого, особливості консервативного та операційного лікування.

5. Безпосередня робота біля ліжка хворого. Студент працює біля ліжка хворого як самостійно, так і з викладачем. Вчиться спілкуватися з хворим, збирати скарги, анамнез, проводити об'єктивне обстеження, обстеження місця хвороби. Також студент бере участь у проведенні діагностичних, лікувальних маніпуляцій, перев'язок.

6. Однією з важливих умов покращення професійної підготовки студентів на практичному занятті є вдосконалення навчання студента правильного виконання практичного навичку.

Зокрема для навчання і відпрацювання практичних навиків на кафедрі функціонує тренажерний зал. На кожне заняття виносимо не більше 2-3 основних практичних навиків по темі. Ці навики демонструємо у вигляді навчальних відеофільмів на екрані монітора, а також студентам роздаємо паперові носії з алгоритмами їх виконання. Для навчання студентів виконання конкретного практичного навичку тієї чи іншої маніпуляції рекомендуємо використовувати методичку, яка включає послідовно 6 етапів навчання, такі, як: Теоретичне пояснення – Практична демонстрація – Самостійна імітація – Поточна корекція – Систематизація і закріплення – Оцінка результату і адміністрування.

Теоретичне пояснення. Включає в себе висвітлення теоретичних аспектів практичного навичку, постановку мети, показання і протипоказання до його виконання, технічні засоби забезпечення, необхідне оснащення, місце проведення навичку, а також підготовку до його виконання. Акцентуємо увагу студента на всіх теоретичних і практичних нюансах, що стосуються проблем пацієнта при виконанні даного конкретного навичку, можливих труднощів і ускладнень при його виконанні, наводимо також поради і різні варіанти виконання даного практичного навичку чи маніпуляції. Чітко формулюємо мету даного навичку і бажаний правильний кінцевий результат. Під час пояснення проводимо інтеграційні паралелі з теоретичними знаннями, які студенти засвоїли раніше, а також використовуємо міжпредметні зв'язки з іншими дисциплінами, для кращого прояснення суті й узгальнення процедури.

Практична демонстрація. Студентам роздаються алгоритми виконання даного практичного навичку. На кафедрі розроблені демонстраційні відеофільми етапів виконання кожного практичного навичку. Викладач спочатку демонструє відеофільм виконання даного навичку на екрані монітора. Після цього викладач самостійно проводить даний навик на муляжі або на волонтері, демонструючи й коментуючи всі особливості кожного з етапів навичку з детальним поясненням і проясненням усіх аспектів та особливостей виконання.

Самостійна імітація. Це етап, де кожен студент самостійно виконує, імітує даний навик, озвучуючи по ходу послідовність своїх дій і їх мету. Даний етап дозволяє скерувати теоретичні знання студента в практичну діяльність. Даному етапу належить найважливіша роль у процесі навчання. Студент вчиться працювати руками, розвиває комунікатив-

ну і моторно-рухову функції, відпрацьовує навик кілька разів, доводячи свої дії до автоматизму. На даному етапі викладач, спостерігаючи за студентом, виявляє його сильні і слабкі сторони, оцінює рівень його теоретичної і практичної підготовки, бачить прогалини в підготовці, виявляє моменти, на яких потрібно акцентувати увагу в кожному конкретному випадку. На даному етапі важливо є те, щоб кожен студент по кілька разів відпрацював практичний навик самостійно або ж у парі з колегою.

Поточна корекція. Включає детальний аналіз виконаного студентом навичку чи маніпуляції з висвітленням усіх правильних і неправильних дій, упущень, з метою закріплення правильної дії, корекції помилок та неточностей. Викладач повертає студента до неправильно або неточно виконаного етапу практичного навичку, самостійно демонструє ще раз правильний алгоритм дій, пояснює всі теоретичні і практичні нюанси, пропонує студенту самостійно повторити його кілька разів, доводячи дії студента до автоматизму. Постійна корекція дій студента приводить до закріплення ним правильної послідовності виконання всіх елементів практичного навичку для отримання бажаного кінцевого результату. Наприклад, неправильно виконаний один з елементів бинтової пов'язки призведе в кінцевому результаті до низької фіксаційної, іммобілізаційної функції даної пов'язки, що може завдавати шкоди для здоров'я пацієнта. Тому даному етапу навчання надається особлива увага індивідуально кожному студенту.

Систематизація і закріплення. Даний етап передбачає засвоєння студентом правильного алгоритму виконання практичного навичку, тобто це є етап усвідомленої і неусвідомленої компетентності. На даному етапі студент навчає інших студентів, колег, самостійно демонструючи навик і коментуючи кожен з його етапів. Відомо, що коли студент не тільки знає, демонструє конкретне вміння чи навик, але й навчає свого колегу правильного алгоритму дій і практичної техніки, можна вважати, що даний матеріал засвоєно ним не менше як на 90 %, що є добрим або відмінним результатом. Студент, навчаючи свого колегу, вчиться і сам, даючи оцінку виконанню навичку своєму колезі, студент більшою мірою і сам засвоює даний практичний навик.

Оцінка результату й адміністрування. Оцінювання студента на практичному занятті проводиться в кілька етапів. Контроль вихідного рівня знань проводиться на етапі групового навчання під час бліц-опитування, фронтального опитування, індивідуального опитування, тестового контролю

оцінки вихідного рівня знань, діалогового обміну досвідом. Поточний контроль здійснюється на всіх етапах навчання виконання практичного навичку. Оцінка виставляється в кінці заняття. Викладач оцінює виконаний практичний навик за критеріями оцінки, які включають теоретичну і практичну складову. Протягом подальших практичних занять студенту пропонують ще кілька разів продемонструвати виконання даного конкретного практичного навичку і виставляється оцінка за його виконання. Тобто кожен практичний навик оцінюється кілька разів впродовж семестру і всі оцінки виставляються в студентський щоденник оцінювання практичних навичок. Кінцева оцінка виставляється на окремо винесеному практичному занятті в кінці семестру, на якому підсумовуються та оцінюються здобуті студентом практичні навички і вміння.

Дана методика формування професійних умінь у майбутніх медичних працівників перевірена нами на 311 студентах за останні 4 роки. Оцінка результатів проводилась у студентів 3 курсу лікувального факультету при вивченні дисципліни “Загальна хірургія”. Для оцінки були вибрані 5 практичних навичок. Серед них: 1. Серцево-легенева реанімація за Пітером Софаром. 2. Визначення груп крові за допомогою моноклональних антитіл анти-А і анти-В. 3. Надання першої медичної допомоги при відкритому переломі плеча, ускладненому артеріальною кровотечею. 4. Накладання бинтової пов’язки Дезо. 5. Підбір хірургічного інструментарію для операційного втручання на органах черевної порожнини.

Список літератури

1. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: практикум : навч. посіб. / І. М. Дичківська ; М-во освіти і науки, молоді та спорту України. – К. : Слово, 2013. – 447 с.
2. Використання новітніх технологій для особистісної підготовки студентів ХНМУ : матеріали Всеукр. навч.-наук. конф. / [В. М. Лісовий, В. Д. Марковський та ін.]. – Тернопіль, 2012. – С. 45–47.
3. Власенко О. М. Використання інтерактивних методів навчання у сучасній вищій школі / О. М. Власен-

Поточна оцінка виконання студентами даних практичних навичок здійснювалася 3 рази. Перший раз – на практичному занятті, коли вивчалася дана тема. Другий раз – через два наступні заняття і третій раз – ще через два заняття. Кінцева оцінка виставлялася на останньому занятті, яке було присвячено контролю виконання практичних навичок.

Після проведеного аналізу у 261 студента на кінцевому контролі відмітили “хороший” і “відмінний” результат. Ще 50 студентів показали задовільний результат виконання даних практичних навичок. Незадовільного результату виконання практичних навичок серед студентів ми не виявили. Успішність при цьому методі навчання склала 100 %. Якість знань – 83,92 %. Отже, використання даного методу навчання забезпечує достатній кінцевий рівень практичної підготовки студента.

Висновки. 1. Використання інтерактивних методів навчання на практичному занятті дозволяє одночасно вирішити ряд завдань, а саме забезпечити максимальне здобуття студентом практичних знань і умінь, поєднати теоретичні знання з практичною діяльністю, розвинути його комунікативні здібності, а також забезпечити виконання виховного завдання, що відповідає сучасним вимогам до навчального процесу.

2. Методика формування професійних умінь, яка складається з 6 етапів, забезпечує достатній рівень засвоєння студентами практичних навичок, сприяє розвитку професійних і комунікативних компетенцій студента, і може бути рекомендована для широкого впровадження в навчальний процес.

ко // Вісник Житомирського державного університету. – 2012. – № 64. – С. 94–97.

4. Булах І. С. Психологічні аспекти міжособистісної взаємодії викладачів і студентів : навч.-метод. посіб. / І. С. Булах, Л. В. Долинська ; М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – К. : НПУ, 2012. – 114 с.

5. Сисоєва С. О. Інтерактивні технології навчання дорослих : навч.-метод. посіб. / С. О. Сисоєва ; НАПН України, педагогічної освіти і освіти дорослих. – К. : ВД “ЕКМО”, 2011. – 324 с.

References

1. Dychkivska, I.M. (2013). *Innovatsiini pedahohichni tekhnologii: praktykum: navch. posib. [dlia stud. vyshchykh navch. zakl.] [Innovative pedagogical technologies:*

Workshop: Teaching. manual [for the students of higher medical institutions]. Ministry of Education and Science, Youth and Sport of Ukraine. Kyiv: Slovo [in Ukrainian].

2. Lisovyi, V.M., & Markovskiy, V.D. (2012). Vykorystannya novitnikh tekhnolohii dlia osobystisnoi pidgotovky studentiv KhNMU [Use of the latest technologies for the personal training of students of the KhNMU]. *Materialy Vseukr. navch. nauk. Konf. – Materials of All-Ukrainian Scientific Practical Conference*. Ternopil; 2012. (pp. 45-47) [in Ukrainian].

3. Vlasenko, O.M. (2012). Vykorystannya interaktyvnykh metodiv navchannia u suchasni vyshchii shkoli [Use of interactive teaching methods in modern high school]. *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho universytetu – Bulletin of Zhytomyr State Medical University*, 64, 94-97 [in Ukrainian].

4. Bulakh, I.S., & Dolynska, L.V. (2012). *Psykhologichni aspekty mizhosobystisnoi vzaiemodii vykladachiv i studentiv: navchalno-metodychnyi posibnyk [Psychological aspects of interpersonal interaction of teachers and students: method. manual]*. Ministry of Education and Science of Ukraine. National Pedagogical University by M.P. Drahomanov. Kyiv: NPU [in Ukrainian].

5. Sysoieva, S.O. (2011). *Interaktyvni tekhnolohii navchannia doroslykh: navchalno-metodychnyi posibnyk NAPN Ukrainy [Interactive adult learning technologies: teaching manual]*. Institute of Pedagogical Education and Education of Adults. Kyiv: VD "ЕКМО" [in Ukrainian].

Отримано 26.09.18

Електронна адреса для листування: aravlyak@ukr.net